

จุดสาร รัฐธรรมนูญ

ฉบับปฏิรูป เป็นอย่างไร

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒
ปีถัดหลัง มกราคม ๒๕๕๘

- แนวคิดในการยกร่างรัฐธรรมนูญ
- รัฐธรรมนูญที่กินได้

ระบอบการเมือง นักการเมือง และสถาบันการเมือง

คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

บอกกล่าว

จุลสารฉบับแรกของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้ออกเผยแพร่ไปแล้วในปักษ์แรกของเดือนมกราคม ๒๕๕๘ ได้รับความสนใจจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพี่น้องประชาชนที่สนใจติดตามการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เรารู้จักว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูป” นอกจากนี้ยังมีองค์กรเอกชนหลายแห่งได้ขอเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมประชาธิปไตยด้วยการขอรับภาระในการจัดพิมพ์และเผยแพร่จุลสาร “รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร” เริ่มตั้งแต่การเสนอตัวของบริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) บริษัท พรีเมียร์ และบริษัทอื่นอีกหลายบริษัทที่อยู่ระหว่างการประสานงาน

สำหรับการทำงานของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ขอเรียนว่ากรรมการการยกร่างทั้ง ๓๖ คน ได้ทำหน้าที่ตั้งแต่วันแรกที่ได้รับแต่งตั้งคือ วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เป็นต้นมา จนกระทั่งบัดนี้ มีผลงานที่ก้าวหน้าเป็นอย่างมาก และเป็นไปตามเส้นทางเวลาที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน ประมาณ์ว่าการจัดทำรัฐธรรมนูญ “ร่างแรก” จะแล้วเสร็จภายในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๘ และขอเรียนว่าร่างนี้เป็นเพียงร่างแรกเท่านั้น

เพราะฉะนั้น การรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญก็ยังคงดำเนินต่อไป ทั้งในส่วนของกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเอง และในส่วนของกรรมการรับฟังความคิดเห็นของจังหวัดต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร

เนื้อหาของจูลสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความเรื่อง **“ระบอบการเมือง นักการเมืองและสถาบันการเมือง”** เขียนโดยศาสตราจารย์วารศักดิ์ อูวรรณโณ ประธานกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและรองประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ คนที่หนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีบทความเรื่อง **“รัฐธรรมนูญที่กินได้”** ของสุภัทรา นาคะผิว และบัณฑิตูร เศรษฐศิริโรตม์ กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ

หากท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการยกร่างรัฐธรรมนูญ โปรดส่งมาทางตู้ไปรษณีย์ ปณ. ๙ ปณฝ. รัฐสภา กทม. ๑๐๓๐๕ และที่กล่อง รังฟังความคิดเห็น ณ ที่ทำการไปรษณีย์ ๑,๓๐๐ แห่ง ทั่วประเทศ หรือทางเว็บไซต์ www.newconstitutionThailand.com และถ้าต้องการอ่านจูลสาร **“รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร”** รวมทั้งการติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ท่านสามารถติดตามได้ทางเฟสบุ๊ก <https://facebook.com/CDCThailand>

พบกันฉบับหน้าครับ
คณะผู้จัดทำ

ระบอบการเมือง

นักการเมือง และสถาบันการเมือง

โดย ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ

ประธานกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือที่เราเรียกว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูป เพื่อสร้างอนาคตประเทศไทยที่กำลังมีการยกร่างอยู่ในขณะนี้จะมีหลักการใหม่ ๆ เกี่ยวกับระบอบการเมือง นักการเมือง และสถาบันการเมือง ดังนี้

๑. พลเมืองเข้มแข็ง นักการเมืองมีคุณธรรม

๑.๑ ระบอบการเมืองใหม่ต้องมีการปลูกฝังความเป็นพลเมืองทุกระดับโดยจะให้มีสมาชิกพลเมือง (ระดับพื้นที่) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนสภาองค์กรชุมชน ผู้แทนประชาสังคม ผู้แทนภาคเอกชน ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ มีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่เห็นชอบงบประมาณพัฒนาพื้นที่ และมีส่วนร่วมอื่น ๆ กับภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการพื้นที่ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

๑.๒ ในระดับชาติให้มีสมาชิกคุณธรรมแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและคุณธรรมเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางจากสังคมมีหน้าที่ส่งเสริมและพิทักษ์คุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลของนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชนทุกระดับ และมีหน้าที่ตรวจสอบ ใต้สวนการละเมิดจริยธรรมของบุคคลสาธารณะ และประกาศผลให้สาธารณชนทราบ พร้อมส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการ เช่น ถอดถอน

๒. ความเป็นกลางในการกำหนดวันเลือกตั้ง และการรักษาการระหว่างเลือกตั้ง

แม้การยุบสภาจะเป็นพระราชอำนาจโดยคำกราบบังคมทูลของนายกรัฐมนตรีให้ทรงตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาได้แต่การกำหนดวันเลือกตั้งเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ภายใน ๔๕ วันนับแต่สภาผู้แทนสิ้นอายุ - ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันยุบสภา)

การรักษาการระหว่างเลือกตั้งให้เป็นหน้าที่ของปลัดกระทรวงโดยให้ปลัดกระทรวงแต่ละกระทรวงทำหน้าที่รัฐมนตรีว่าการ และให้ปลัดกระทรวงเลือกกันเองให้มีผู้ทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีโดยจะทำงานนโยบายใด ๆ มิได้ เว้นแต่ฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ก็ต้องอาศัยคะแนนเสียง ๓ ใน ๔ ของปลัดกระทรวงทั้งหมด และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๓. โครงสร้างทางการเมืองที่สมดุลโดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทางสังคม

โครงสร้างทางการเมืองที่ดีต้องผนวกรวม (Inclusive) ทุกภาคส่วนในสังคมเข้าไว้ในโครงสร้าง โดยไม่จำกัดจำกัดอยู่ที่เรื่องของจำนวนหรือเรื่องของที่มาว่าจะต้องมีที่มาทางเดียว ดังนั้น ในโครงสร้างทางการเมืองใหม่จะประกอบด้วย ๒ สภา คือ

๓.๑ สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีสมาชิกไม่เกิน ๔๘๐ คน ดังมีรายละเอียดในข้อ ๖ - ๘ ซึ่งมาจากการการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนที่สามารถสะท้อนเจตนารมณ์ทางการเมืองที่แท้จริงของประชาชน เป็นสภาซึ่งบริหารโดยอาศัยหลักเสียงข้างมาก (Majoritarian Chamber) เป็นที่มาและความชอบธรรมของรัฐสภา

๓.๒ วุฒิสภา ซึ่งมีสมาชิกไม่เกิน ๒๐๐ คน มาจากความหลากหลายทางวิชาชีพและกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายเป็นสภาพพหุนิยม (Pluralist Chamber) ซึ่งควรมีส่วนในโครงสร้างการเมืองโดยไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองโดยมีวาระดำรงตำแหน่ง ๖ ปี และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้

๑) ผู้เคยดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี อดีตประธานรัฐสภา อดีตประธานศาลฎีกา เลือกกันเองให้ได้ประเภทละไม่เกิน ๓ คน

๒) ผู้เคยเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งดำรงตำแหน่ง ปลัดกระทรวง หรือเทียบเท่าซึ่งเป็นตำแหน่งบริหาร ข้าราชการทหารซึ่งดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองทัพอากาศและผู้บัญชาการเหล่าทัพ และพนักงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้าองค์กรตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เลือกกันเอง ประเภทละไม่เกิน ๑๐ คน

๓) ผู้ซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรอาชีพที่มีกฎหมายจัดตั้ง อาทิ สมาหาคารค้าฯ สมาคมอุตสาหกรรม สมาชิวิชาชีพต่าง ๆ เช่น แพทยสภา สมาคมนายความ ฯลฯ จำนวนไม่เกิน ๒๐ คน

๔) ผู้ซึ่งมาจากการเลือกกันเองขององค์กรต่าง ๆ ตามจำนวน ที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด อาทิ องค์กรด้านการเกษตร แรงงาน วิชาการ ชุมชน สื่อมวลชน และองค์กรอื่น ๆ ที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวนไม่เกิน ๔๐ คน

๕) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมาจากการสมัครและการเลือกสรรด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการเมือง ความมั่นคง การบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม การปกครองท้องถิ่น การศึกษา เศรษฐกิจ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา วัฒนธรรม คัมภีร์ผู้บริโภคน เด็กและสตรี ผู้พิการ และอื่น ๆ ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภากำหนด จำนวนไม่เกิน ๑๐๐ คน

โดยให้มีคณะกรรมการสรรหาบุคคลตาม ๕) ให้ได้ชื่อเป็นจำนวน ๒ เท่า และให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นทั่วประเทศเลือกให้เหลือเท่าจำนวนที่กำหนดใน ๕) (นี่คือระบบเลือกตั้งทางอ้อม)

๔. การกรองผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้ง ๒ สภา ที่อาจมีปัญหาเรื่องความไม่สุจริตก่อนเลือกตั้ง

การให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือเลือกกันเองต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สิน การเสียภาษี และการแสดงกิจกรรมและที่มาของรายได้ก่อนวันสมัครรับเลือกตั้งและให้มีคณะผู้ตรวจสอบการแสดงข้อมูลดังกล่าว หากไม่อาจชี้แจงที่มาของรายได้ก็ไม่ให้สมัครรับเลือกตั้ง

๕. กำหนดให้มีการตรวจสอบการหาเสียง

๕.๑ กำหนดให้นโยบายทุกนโยบายต้องระบุจำนวนเงินแผ่นดินที่ต้องใช้ และระบุที่มาของรายได้ที่จะนำมาใช้

๕.๒ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลำดับที่ ๑ - ๔ ในสภาสมัยที่แล้วต้องขึ้นดีเบตในโทรทัศน์ก่อนวันลงคะแนนเสียงตามที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด

๖. ให้มีระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สะท้อนเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน และทำให้คะแนนเสียงทุกคะแนนของประชาชนมีความหมายอย่างแท้จริง

๖.๑ ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมามีปัญหามาก โดยเฉพาะระบบเขตเดียวมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน ทำให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงชนะเพียงเล็กน้อยได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (เช่น ได้ ๕๑ เสียงจาก ๑๐๐ เสียง) ส่วนคะแนนเสียงของผู้แพ้ (๔๙ เสียงใน ๑๐๐ เสียง) ก็ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง

ดังนั้น จึงควรปรับระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้สะท้อนเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชนเป็น ๔ ต่อ ๕ ทำให้คะแนนทุกคะแนนมีความหมาย ไม่ตกน้ำโดยใช้ระบบเลือกบัญชีพรรคและเลือกคนในแต่ละเขต โดยให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละพรรคจะถูกกำหนดโดยสัดส่วนที่ประชาชนลงคะแนนเลือกพรรคนั้น ๆ แต่ให้ผู้สมัครอิสระสามารถสมัครอิสระได้ในเขตเลือกตั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถ้าประชากร ๑๔๓,๐๐๐ คน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๑ คน ประเทศไทยก็จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ประมาณ ๔๕๐ คน แต่เมื่อระบบเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อและระบบเขตเป็น ๔ ต่อ ๕ เช่นนี้ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็จะกำหนดคงตัวไม่ได้ จึงอาจต้องกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เกิน ๔๘๐ คน โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อพรรค ๒๐๐ คน โดยแบ่งเป็นภูมิภาคตามจำนวนประชากรที่ใกล้เคียงกันและคำนึงถึงภูมิสังคมของแต่ละภูมิภาค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต เขตละ ๑ คน ๒๕๐ เขต

อย่างไรก็ดี บัญชีรายชื่อพรรคแบบใหม่นี้ต่างจากบัญชีรายชื่อที่ใช้ในปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ โดยสิ้นเชิง

กล่าวคือบัญชีรายชื่อ (party list) แผนที่ใช้ในปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ เป็น “บัญชีรายชื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่ม” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “บัญชีรายชื่อให้เพิ่ม” เพราะไม่มีความสัมพันธ์การเลือกตั้งเขตเลย จึงเปรียบเหมือน “ของแถม” ให้พรรคต่าง ๆ อีก ๑๐๐ คน

แต่ระบบบัญชีรายชื่อแบบใหม่นี้เป็น “บัญชีรายชื่อเต็มเต็ม” กล่าวคือเป็นการกำหนดสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคหรือกลุ่มได้รับจริงโดยสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต

จึงสรุปว่าบัญชีรายชื่อแบบเดิมเป็นแบบ “ให้เพิ่ม” และแบบใหม่เป็นแบบ “เต็มเต็ม”

คะแนนบัญชีรายชื่อ และจำนวนส.ส.	ส.ส.ที่ได้รับเลือกจากเขต	เพิ่ม ส.ส.จากบัญชี	รวม ส.ส. ทุกประเภท
พรรค ก. ได้ ๑๐% ควรได้ ส.ส. ๔๕ คน	๒๓ คน	+ ๒๒ คน	= ๔๕ คน
พรรค ข. ได้ ๕๐% ควรได้ ส.ส. ๒๒๕ คน	๑๑๗ คน	+ ๑๐๘ คน	= ๒๒๕ คน
พรรค ค. ได้ ๒๐% ควรได้ ส.ส. ๙๐ คน	๖๓ คน	+ ๒๗ คน	= ๙๐ คน
พรรค ง. ได้ ๑๙% ควรได้ ส.ส. ๘๖ คน	๓๑ คน	+ ๕๕ คน	= ๘๖ คน
พรรค จ. ได้ ๑% ควรได้ ส.ส. ๔ คน	๑๖ คน	+ ๐ คน	= ๑๖ คน
	<u>๒๕๐ คน</u>	<u>+ ๒๑๒ คน</u>	<u>= ๔๖๒ คน</u>
รวม ส.ส. เขต ๒๕๐ คน	รวม ส.ส. บัญชี ๒๑๒ คน		รวม ๔๖๒ คน

ระบบเลือกตั้งแบบนี้ทำให้คะแนนเสียงของฝ่ายข้างน้อยไม่เสียไป โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกเข้าไปตามสัดส่วนของบัญชีรายชื่อ และที่สำคัญคือทำให้ไม่เกิด winner takes all หรือการ “กินรวบ” แบบเดิม

๖.๒ บัญชีรายชื่อตามรายภาคนั้นจะมีมาตรการกำหนดให้เป็น “บัญชีเปิด” (open list) โดยให้ประชาชนเป็นผู้ “จัดลำดับ” ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อที่จะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ใช่ให้หัวหน้าพรรคเป็นผู้กำหนดตั้งแต่เดิม

๖.๓ หนึ่ง ต้องกำหนดให้มีการนับคะแนนการไม่เลือกผู้ใด (Vote no) ด้วย และกำหนดให้ผู้ชนะเลือกตั้งต้องได้คะแนนเกินคะแนนที่ไม่เลือกผู้ใด ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถประท้วงการเลือกตั้งที่ตนไม่เห็นด้วยได้อย่างมีความหมาย

๗. ทำให้การซื้อเสียงทำยากขึ้น

โดยการปรับการเลือกตั้ง ดังนี้

๗.๑ ยกเลิกการให้หมายเลขบนบัตรเลือกตั้งให้ใส่ชื่อ – นามสกุล และภาพถ่ายผู้สมัคร (กรณี ส.ส.เขต) และชื่อพรรค กับหัวหน้าพรรคและเครื่องหมายพรรค (กรณีบัญชีรายชื่อ)

๗.๒ การห้ามผู้ซื้อเสียงหรือทุจริตเข้าสู่การเมือง และห้ามดำรงตำแหน่งใด ๆ ในภาครัฐ และบริษัทมหาชนจำกัดตลอดชีวิต

๗.๓ ให้มีการ “ล่อขาย” เพื่อจับผู้ซื้อเสียงในทำนองเดียวกับ “ล่อซื้อ” ในคดียาเสพติด

๗.๔ ให้มีการจัดการเลือกตั้งใหม่ในเขตที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า มีการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต หรือเที่ยงธรรม และให้เปิดสภาได้ตามปกติภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเลือกตั้ง ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการรับรองแล้วถึง ๘๕% (เพราะรัฐธรรมนูญใช้คำว่า “มี ส.ส. ไม่เกิน ๔๘๐ คน”)

การให้เลือกตั้งใหม่นี้ ให้กระทำก็ครั้งก็ได้ตามที่มีหลักฐานอันควร เชื่อว่าการเลือกตั้งไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรมเป็นนัยสำคัญจนกว่าคณะกรรมการ การเลือกตั้งจะเชื่อว่าการเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง

๘. การทำให้ ส.ส. เป็นผู้แทนราษฎรที่แท้จริงไม่ใช่ลูกจ้างของ พรรคการเมืองหรือหัวหน้าพรรคการเมือง

๘.๑ การไม่บังคับให้ผู้สมัคร ส.ส. เขตต้องสังกัดพรรค

๘.๒ การให้ “กลุ่มบุคคล” สามารถลงสมัครแบบบัญชีรายชื่อได้ โดยไม่ต้องสังกัดพรรคการเมืองใด

๘.๓ การไม่กำหนดให้การไม่ปฏิบัติตามมติพรรคในการลงมติในสภา ทำให้พรรคขับออกจากพรรค และพ้นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (เพราะการ กำหนดเช่นนี้ขัดกับหลัก “ความเป็นผู้แทนของปวงชน” ซึ่งได้รับเลือกตั้งจาก ประชาชน แต่กลับให้คณะกรรมการบริหารพรรคปลดผู้แทนประชาชนที่ทำหน้าที่ ในสภาอย่างอิสระได้อันขัดต่อเจตนารมณ์ของประชาชนที่เลือกผู้นั้นเข้ามา) เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความเป็นอิสระและทำตามความต้องการของ ประชาชนอย่างแท้จริงได้

๙. การปรับพรรคการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย การควบคุม การรับบริจาค และการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้บริหารพรรค การเมือง

๑๐. การปรับให้มีการถ่วงดุลในการบริหารในรัฐสภาระหว่าง ฝ่ายรัฐบาล - ฝ่ายค้าน

๑๐.๑ กรณีประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้ผู้ที่ได้รับเลือก เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรนั้นไม่ต้องปฏิบัติตามมติพรรค และต้องปฏิบัติ หน้าที่อย่างเป็นกลาง

๑๐.๒ ให้ผู้ได้รับคะแนนเป็นลำดับ ๒ และลำดับ ๓ ในการเลือก ประธานเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้พรรคการเมืองฝ่ายค้าน มีรองประธานสภาผู้แทนราษฎรด้วย

๑๐.๓ ให้ฝ่ายค้านเป็นประธานคณะกรรมการวิชาการชุดตรวจสอบที่สำคัญ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คณะกรรมการติดตามงบประมาณ เป็นต้น

๑๑. วุฒิสภา : สภาพหุนิยม ซึ่งสร้างความสมดุลให้ระบบการเมือง

เมื่อวุฒิสภามีสมาชิก ๒๐๐ คน (ประมาณกึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) ซึ่งมาจากหลากหลายอาชีพและมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมแล้ว ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภาจึงควรมีอำนาจหน้าที่สำคัญ ดังนี้

๑๑.๑ เสนอกฎหมายได้ เมื่อผ่านวุฒิสภาแล้วก็ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

๑๑.๒ ตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีได้

๑๑.๓ เปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา โดยไม่มีการลงมติได้

๑๑.๔ ตรวจสอบประวัติผู้ที่นายกรัฐมนตรีจะแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีและตรวจสอบประวัติหัวหน้าส่วนราชการทุกส่วน และเปิดเผยให้สาธารณชนทราบ

๑๑.๕ เสนอให้สมาชิกวุฒิสภาแห่งชาติตรวจสอบจริยธรรมของรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการระดับสูง รวมถึงองค์กรอิสระได้หากเกิดกรณีกระทำผิดจริยธรรมก็สามารถถอดถอนออกจากตำแหน่งได้

๑๑.๖ เสนอถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และข้าราชการระดับสูง และลงมติร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร และใช้คะแนนเสียงกึ่งหนึ่งของสองสภา

๑๑.๗ ลงมติเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญ (กกต.,ปปช., คตง., ฯลฯ)

๑๑.๘ ร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ความเห็นชอบวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนสำคัญของประเทศ เพื่อให้ฝ่ายบริหารนำไปปฏิบัติต่อไป

๑๒. นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมีที่มาจากสภาผู้แทนราษฎร โดยมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพภายใต้ระบบการตรวจสอบที่ดี

๑๒.๑ นายกรัฐมนตรีมาจากการลงคะแนนเลือกโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ทั้ง ๒ มาตรการนี้ก็เพียงพอทำให้มั่นใจได้ว่า ในภาวะปกติผู้เป็นนายกรัฐมนตรีย่อมต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่เปิดให้ในภาวะวิกฤต สามารถนำคนกลางที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นผู้แก้ภาวะวิกฤตชั่วคราวได้ โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยวิธีทางที่ไม่ได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

๑๒.๒ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำชื่อรัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย นายกรัฐมนตรีต้องให้วุฒิสภาตรวจสอบประวัติของรัฐมนตรีและเปิดเผยให้ประชาชนทราบก่อน อย่างน้อย ๒ สัปดาห์

๑๒.๓ ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีในเวลาเดียวกัน

๑๒.๔ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีโดยบุคคลตั้งกล่าวมีหน้าที่ต้องมาตอบกระทู้

๑๒.๕ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีแต่ละคนได้ แต่หากมีการลงมติไม่ไว้วางใจจนสภาผู้แทนราษฎรจะยุบไปพร้อมกับการพ้นตำแหน่งของนายกรัฐมนตรี เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านไปใช้กลไกสภาคุณธรรมแห่งชาติ กลไกการถอดถอน การฟ้องศาลวินัยการเงินการคลัง และงบประมาณ การส่งเรื่องให้ป.ป.ช. ฯลฯ แทน

๑๒.๖ ให้นายกรัฐมนตรีขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรได้ หากนายกรัฐมนตรีได้คะแนนไว้วางใจไม่ถึงครึ่งหนึ่งของสภาให้นายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลให้ยุบสภาได้

ให้นายกรัฐมนตรีแถลงว่าร่างกฎหมายฉบับใด หรือส่วนใด เป็นการแสดงความไว้วางใจรัฐบาล ถ้าไม่มีการยื่นญัตติไม่ไว้วางใจภายใน ๔๘ ชั่วโมง ให้ถือว่าร่างกฎหมายฉบับนั้น หรือส่วนนั้นผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ถ้ามีการยื่นญัตติไม่ไว้วางใจภายใน ๔๘ ชั่วโมง และมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยผ่านไ้โดยลงคะแนนเสียงไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ให้ถือว่าร่างกฎหมายฉบับนั้น หรือส่วนนั้นผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ถ้ามีคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจเกินครึ่งหนึ่งของสภา ก็ให้ร่างกฎหมายนั้นตกไป และให้นายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลให้ยุบสภาได้

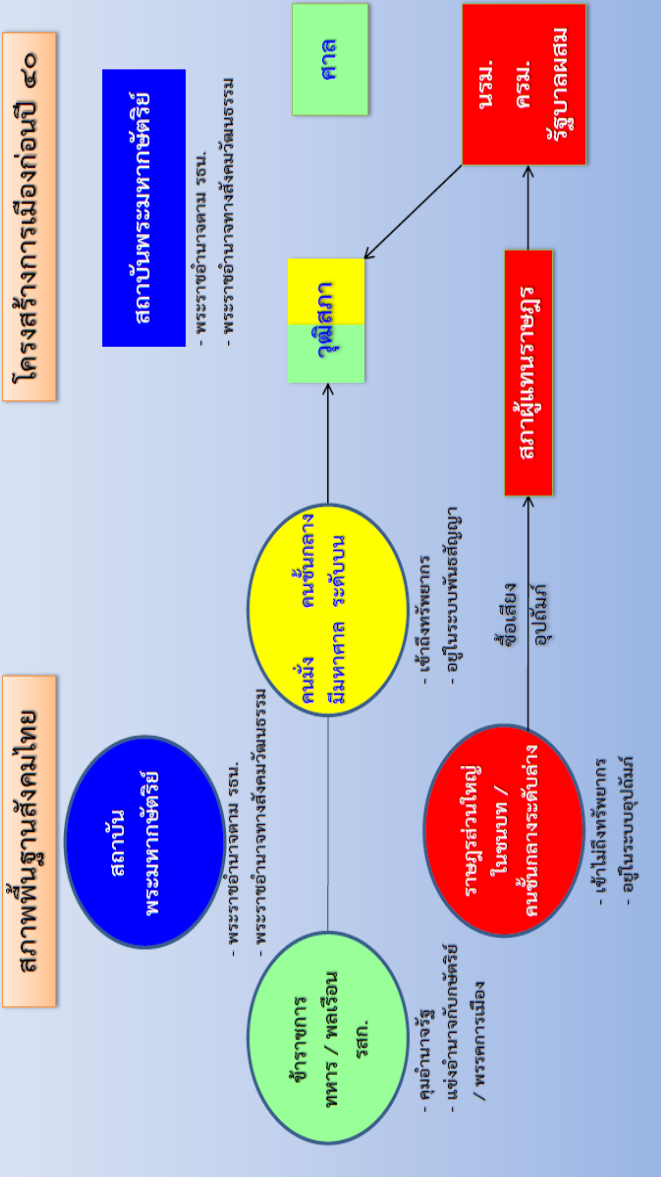
๑๒.๗ ให้นายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลถวายคำแนะนำให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่อำนาจกำหนดวันเลือกตั้งอยู่ที่ กกต.

๑๒.๘ คณะรัฐมนตรีอาจส่งเรื่องให้สมาชิกวุฒิสภาแห่งชาติ ตรวจสอบจริยธรรมองค์กรอิสระ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาได้ หากพบว่ามีคามผิดจริยธรรม ก็ให้เสนอถอดถอนได้

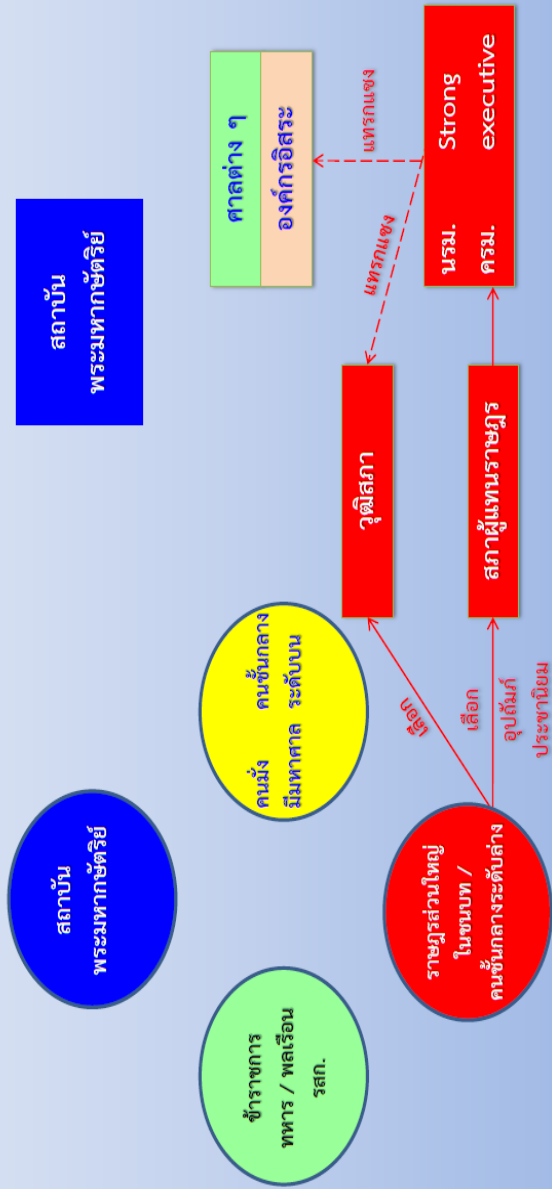
๑๓. การกำหนดให้ผู้ซึ่งมีหลักฐานอันควรเชื่อว่าเป็นผู้ครอบงำ นำชัก หรือสั่งการให้พรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง หรือข้าราชการ กระทำการใด ๆ ต้องมีความรับผิดชอบทางอาญา ทางวินัย การเงิน การคลัง และงบประมาณ และความรับผิดชอบอื่น เช่นเดียวกับผู้ที่ตนสั่ง ครอบงำ หรือนำชัก

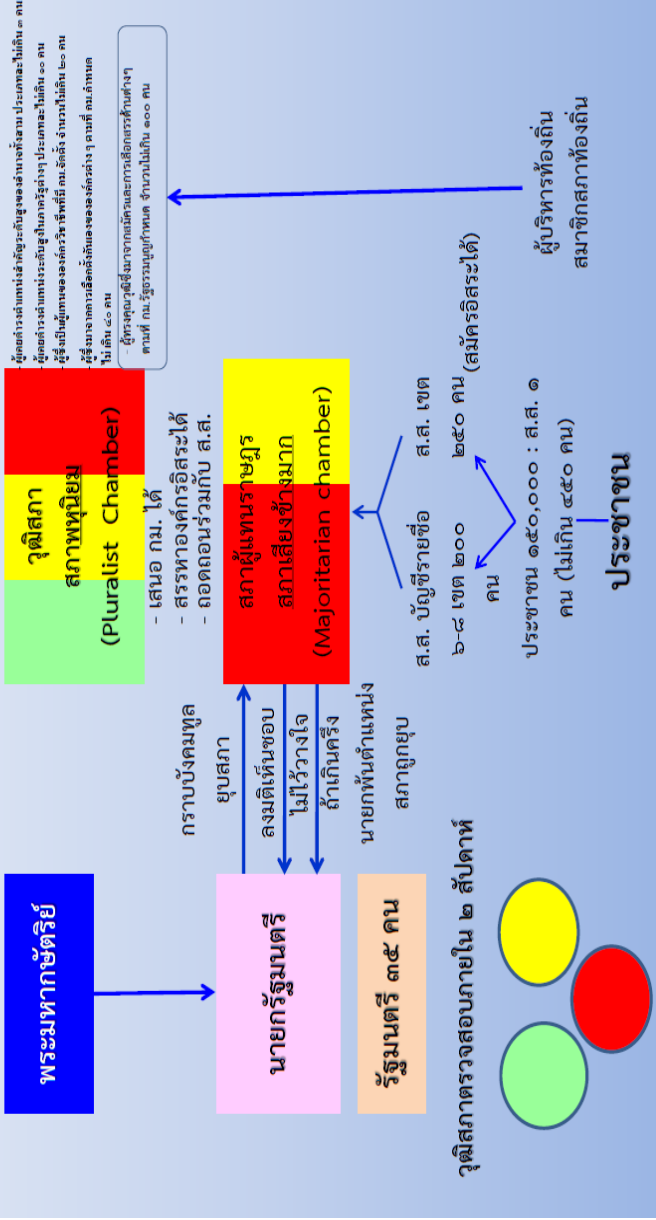
สภาพสังคมวิทยาการเมืองไทยก่อนปี ๒๕๔๐

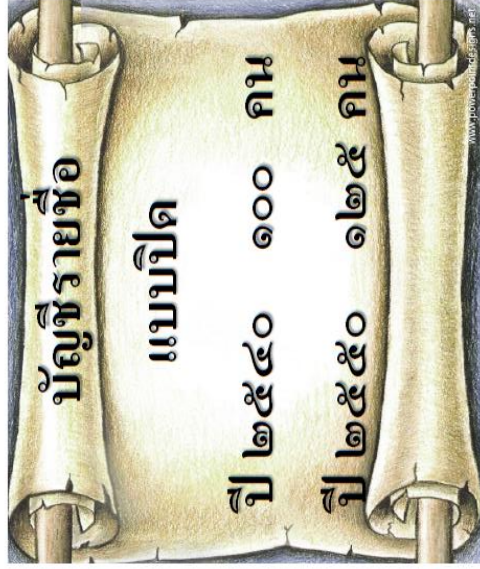
สภาพสังคมวิทยาการเมืองไทยหลังปี ๒๕๔๐

ระบบรัฐสภาที่ปรับปรุงให้สมดุล

ระบบเลือกตั้งเมื่อ ปี ๒๕๔๐ : แบบคู่ขนานระหว่างการแบ่งเขตและสัดส่วน
(parallel system)

ปาร์ตี้ลิสต์แบบ “ให้เพิ่ม”

ระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๔

มาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง “สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนที่ร้อยละ สิบเป็นสมาชิกซึ่งมาจากวิธีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสามร้อยเจ็ดสิบห้าคน และสมาชิกซึ่งมาจากวิธีการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบห้าคน”

สภา
ผู้แทนราษฎร
มี ส.ส.
๕๐๐ คน

การเลือกตั้งแบบ
แบ่งเขต ๓๗๕ คน

การเลือกตั้งแบบ
สัดส่วน ๑๒๕ คน

ระบบเสียงข้างมาก
(Majority System)
ระบบเสียงข้างมากธรรมดา
เขตละคน

ระบบสัดส่วน
(Proportional
Representation)
ระบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อ
ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

ปัญหาของระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาเขตละคน
: กรณีศึกษาผลการเลือกตั้ง ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔

พรรค	แบ่งเขตเลือกตั้ง		ส่วน		ส.ส.ทั้งหมด
	จำนวน ส.ส.	คะแนน	คะแนน	คะแนน	
พรรคใหญ่ ๑	๒๐๕ คน (๕๔.๖๗ %)	๑๔,๑๒๕,๒๑๕ (๔๔.๔๗ %)	๑๕,๓๕๒,๔๓๐ (๔๖.๖๒ %)	๒๖๕ คน	
พรรคใหญ่ ๒	๑๑๔ คน (๓๐.๔๐ %)	๑๐,๐๕๕,๒๕๐ (๓๑.๓๖ %)	๑๑,๔๓๕,๖๔๐ (๓๕.๑๕ %)	๑๕๕ คน	
พรรค ๓	๒๕ คน (๗.๓๓%)	๓,๔๖๓,๑๕๓ (๑๐.๕๗%)	๑,๒๖๑,๖๕๒ (๓.๕๔%)	๓๔ คน	
พรรค ๔	๑๕ คน (๔%)	๑,๕๑๕,๓๒๐ (๔.๓๗%)	๕๐๗,๑๐๖ (๑.๕๓%)	๑๕ คน	
พรรค ๕	-	-	๕๕๖,๖๖๖ (๑.๖๖%)	๔ คน	
พรรคอื่นๆ	๑๒ คน (๓.๒%)	๒,๕๔๒,๐๔๖ (๗.๖๕%)	๒,๑๕๕,๖๕๑ (๖.๖๔%)	๑๕ คน	
รวม	๓๗๕ คน	๓๑,๓๖๐,๕๖๖	๓๒,๕๓๕,๒๒๗	๕๐๐ คน	

กวาร์ได้ ๑๖๗ คน
= เกินไป ๓๖ คน

กวาร์ได้ ๑๑๕ คน
= ขาดไป ๕ คน

กวาร์ได้ ๔๑ คน
= ขาดไป ๑๒ คน

กวาร์ได้ ๑๖ คน
= ขาดไป ๓ คน

กวาร์ได้ ๓๐ คน
= ขาดไป ๑๖ คน

ปัญหาของระบบเลือกตั้งที่ยังข้างมากธรรมดาตามเขตละคน

: กรณีศึกษาผลการเลือกตั้ง ๓ กรกฎาคม

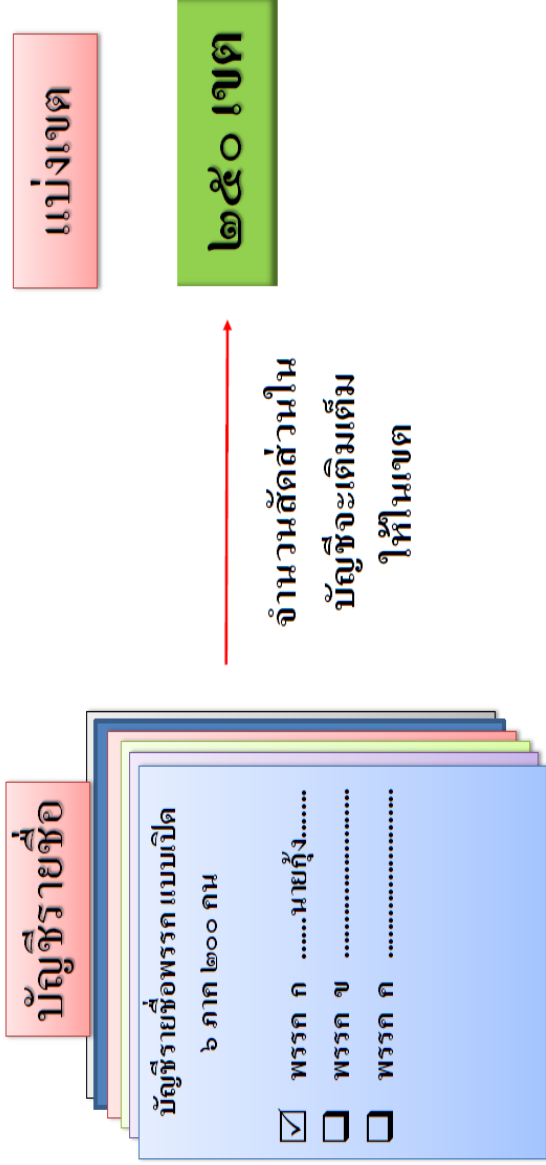
พรรค	แบ่งเขตเลือกตั้ง		แบบ	
	จำนวน ส.ส.	คะแนน	จำนวน ส.ส.	แบบ
พรรคใหญ่ ๑	๒๐๕ คน (๕๔.๖๗%)	๑๔,๑๒๕,๒๑๕ (๔๔.๔๗%)	๖๐ คน (๔๘%)	๑๕,๗๕๖ (๔๘.๘๒%)
พรรคใหญ่ ๒	๑๑๔ คน	๑๐,๐๕๕,๒๕๐	๔๕ คน	๑๑,๔๓๕,๖๔๐
พรรค ๓				
พรรค ๔				
พรรค ๕				
พรรคอื่นๆ	๑๒ คน (๓.๒%)	๒,๕๔๒,๐๔๖ (๘%)	๗ คน (๕.๖๕%)	๒,๑๕๕,๖๕๑ (๖.๖๔%)
รวม	๓๗๕ คน	๓๑,๗๖๐,๕๖๕	๑๒๕ คน	๓๒,๕๓๕,๒๒๗

ถ้าเป็นแบบระบบ MMP
พรรคใหญ่ ๑ จะได้ ส.ส. ๒๔๒ คน
(ส.ส. แบ่งเขต ๒๐๕ คน ส.ส.บัญชี
รายชื่อ ๓๗ คน)

ถ้าเป็นแบบระบบ MMP
พรรคใหญ่ ๒ จะได้ ส.ส. ๑๗๖ คน
(ส.ส. แบ่งเขต ๑๑๔ คน ส.ส.บัญชี
รายชื่อ ๖๒ คน)

ระบบใหม่ ปี ๒๕๕๘ : แบบผสมการแบ่งเขตกับสัดส่วน

(Mixed Member Proportional หรือ MMP)

ปาร์ตี้ลิสต์แบบ “เติมเต็ม”

**ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สะท้อนเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน
และทำให้คะแนนเสียงทุกคะแนนของประชาชนมีความหมายอย่างแท้จริง**

คะแนนบัญชีรายชื่อและจำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกจากเขต	เพิ่ม	ส.ส.จากบัญชี	รวม	ส.ส.ทุกประเภท
พรรค ก. ได้ ๑๐% ควรรได้ ส.ส. ๒๓ คน	+	๔๕ คน	๒๒ คน	= ๔๕ คน
พรรค ข. ได้ ๕๐% ควรรได้ ส.ส. ๒๒๕ คน	+	๑๑๗ คน	๑๐๘ คน	= ๒๒๕ คน
พรรค ค. ได้ ๒๐% ควรรได้ ส.ส. ๕๐ คน	+	๖๓ คน	๒๓ คน	= ๕๐ คน
พรรค ง. ได้ ๑๕% ควรรได้ ส.ส. ๓๖ คน	+	๓๑ คน	๕๕ คน	= ๓๖ คน
พรรค จ. ได้ ๑% ควรรได้ ส.ส. ๔ คน	+	๑๖ คน	๐ คน	= ๑๖ คน
๒๕๐ คน	+	๒๑๒ คน	=	๔๖๒ คน

รวม ส.ส. เขต ๒๕๐ คน รวม ส.ส. บัญชี ๒๑๒ คน รวม ๔๖๒ คน

ระบบถ่วงดุล

วุฒิสภา

- ตรวจสอบประวัติ รมต.
- ตั้งองค์กฤษฎีกา / พิจารณาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับองค์การดังกล่าว
- เสนอถอดถอน / ร่วมลงมติกับ ส.ส.
- เสนอสมาชิกวุฒิสภาธรรมแห่งชาติพิจารณา ส.ส., ส.ว., รมต.
- เสนอให้รับผิดชอบทางวินัยการคลัง
- พ้องคดีอาญาทางการเมือง
- เสนอกฎหมายได้
- เสนอร่าง ก.ม. ให้ศาล รธน. วินิจฉัย

สภาผู้แทนราษฎร

- ลงมติไม่ไว้วางใจ
- ตั้งกระทู้ (ต่อมาตอบ)
- เสนอถอดถอน / ร่วมลงมติกับ ส.ว.
- เสนอให้รับผิดชอบวินัยการคลัง
- เสนอสมาชิกวุฒิสภาธรรมแห่งชาติพิจารณา ส.ส., ส.ว., รมต.
- พ้องคดีอาญาทางการเมือง
- เสนอกฎหมายได้
- เสนอร่าง ก.ม. ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
- ประธานสภาผู้แทนไม่ต้องปฏิบัติตามมติพรรค
- ฝ่ายค้านเป็นประธานกรรมาธิการตรวจสอบบางคณะ

นายกรัฐมนตรี

- เสนอให้วุฒิสภาพิจารณาพฤติกรรมขององค์กฤษฎีกา

คณะรัฐมนตรี

- เสนอร่าง ก.ม. ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
- เสนอสมาชิกวุฒิสภาธรรมแห่งชาติพิจารณา ส.ส., ส.ว., รมต.

ยุบสภา

- เสนอร่าง ก.ม. ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
- เสนอสมาชิกวุฒิสภาธรรมแห่งชาติพิจารณา ส.ส., ส.ว., รมต.
- เสนอองค์กฤษฎีกา

สมาชิกวุฒิสภาธรรมแห่งชาติ

- ส่งเสริมจริยธรรมทุกระดับ
- กำหนดมาตรฐาน / ตรวจสอบจริยธรรมทุกระดับ

สมาชิกวุฒิสภาธรรมแห่งชาติ

- ร่วมกำหนดแผน / งบประมาณจังหวัด
- ร่วมตรวจสอบระดับจังหวัด

ศาล

ศาลยุติธรรม

ศาล รธน.

ศาลปกครอง

ศาลวินัยการคลัง การคลังและ งบประมาณ

- ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์คดีเลือกตั้ง
- ศาลฎีกาคืออาญานักการเมือง
- ศาลคดีวินัยการคลังและงบประมาณ

องค์กฤษฎีกา

- กกต.
- ปปช.
- คตง. (ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน)
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- กกก. สิทธิมนุษยชนฯ

รัฐธรรมนูญที่กินได้

สุภัทธา นาคะผิว และ บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์
กรรมการธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

๑. เกริ่นนำ

จนถึงขณะนี้ คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาปฏิรูปแห่งชาติ และภาคประชาสังคมจำนวนมาก มีความเห็นร่วมกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังมีกระบวนการยกร่างอยู่นี้ สมควรเรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย”

แม้ว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกจัดทำขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปกติ สังคมยังมีความขัดแย้งที่ฝังลึก อย่างไรก็ตาม จุดร่วมข้อสำคัญที่ทุกฝ่ายมีร่วมกันคือ จำเป็นต้องมีการปฏิรูปประเทศไทยในทุกมิติ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงถูกวางเป้าหมายไว้ว่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนการปฏิรูปประเทศ สร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติ มุ่งสู่เป้าหมายการสร้างเสริมสังคมประชาธิปไตย ความเข้มแข็งของภาคพลเมือง การเพิ่มอำนาจของประชาชน การรับรองและคุ้มครองเสรีตละสิทธิและเสรีภาพในระดับที่ขยายครอบคลุมขึ้น ฯลฯ เพื่อเป็นกรอบกติกาทางสังคมสำหรับการอยู่ร่วมกันในวันนี้และในอนาคตของคนในชาติทุกภาคส่วน

ความมุ่งหวังและความคาดหวังดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การขีดกำหนดเส้นมาตรฐานสำหรับการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า **จะต้องมีบทบัญญัติและเนื้อหาที่ดีกว่า ก้าวหน้ากว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้ก่อนหน้านี้**

ตลอดช่วงการพิจารณาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการ
ยกร่างฯ ได้พยายามออกแบบกลไก องค์ประกอบ เนื้อหาในหมวดต่าง ๆ ของโครงสร้าง
รัฐธรรมนูญให้มีความสัมพันธ์ ยึดโยงและเสริมหนุนต่อกัน เปรียบเสมือน
การออกแบบห้องย่อย ๆ ภายในบ้านหลังหนึ่งให้มีความลงตัวในการใช้งาน
มีเป้าหมายเฉพาะแต่ละห้อง ไม่ขัดแย้งกัน และตอบสนองความต้องการของ
ผู้อยู่อาศัย รวมทั้งทำให้หลังคา พื้นบ้าน และเสาเข็มมีความลงตัวเชื่อมต่อกัน
ได้อย่างมั่นคงในแง่นี้ การทำความเข้าใจรัฐธรรมนูญจึงต้องพิจารณามนพื้นฐาน
การมองให้เห็นภาพรวมของรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ไปพร้อมๆ กับการพิจารณา
รัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนหรือรายมาตรา

ในจุลสารฉบับแรก ได้ฉายภาพให้เห็นโครงสร้างโดยรวมของรัฐธรรมนูญ
ฉบับใหม่ไปแล้ว ในฉบับนี้จะได้นำเสนอถึงเนื้อหาสาระสำคัญบางประการของ
เรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และสิทธิพลเมือง

๒. ภาพรวมของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูป เป็นหัวข้อหนึ่งที่มี
การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ ได้เพิ่มสิทธิและเสรีภาพแนวใหม่ที่มีลักษณะของ
สิทธิที่ก้าวหน้าขึ้น ในขณะที่เดียวกันได้มีการกำหนดแนวทางเชิงป้องกันเพื่อจำกัด
การใช้เสรีภาพเกินขอบเขต เพื่อให้เกิดดุลยภาพและความพอดีระหว่าง
ผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนบุคคล มีการวางหลักเกณฑ์ต่อ
การใช้สิทธิและเสรีภาพด้วยความรับผิดชอบโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ความก้าวหน้าของสิทธิและเสรีภาพหลายประการในรัฐธรรมนูญ
มีจุดมุ่งหมายส่วนหนึ่งเพื่อการช่วยลดและจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำและ
ความไม่เป็นธรรมในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทย เป็นการเพิ่มโอกาสในการ
เข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐ โอกาสการเข้าถึงทรัพยากรในด้านต่างๆ เพื่อ
การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน อย่างมีความเท่าเทียม
เสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติ ทำให้เป็น “รัฐธรรมนูญที่กินได้” กล่าวคือ

เป็นรัฐธรรมนูญที่ช่วยตอบโจทย์ปัญหาด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะปัญหาที่คนธรรมดาสามัญ ประชาชนทั่วไป คนชายขอบ คนไร้อำนาจการต่อรอง ฯลฯ ต้องเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน **ไม่เป็นเพียงตัวอักษรหนังสือที่พิมพ์ปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษ**

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการแยกสิทธิและเสรีภาพออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

(หนึ่ง) สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์เป็น “สิทธิมนุษยชน” (Human Right) ที่รัฐให้การรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ทั้งบุคคลที่เป็นคนไทยและคนชาติอื่น สิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้นี้ ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐและหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ แต่ในความเป็นจริง การดำเนินการดังกล่าวไม่อาจทำให้เกิดผลได้อย่างเต็มที่และสัมฤทธิ์ผลในทันที จึงได้กำหนดให้รัฐดำเนินการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามความสามารถทางการคลังของรัฐ

สิทธิและเสรีภาพในกลุ่มนี้ ตัวอย่างเช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิของบุคคลในการสมรสและในครอบครัว สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน เสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ความคิดเห็น เป็นต้น

(สอง) สิทธิและเสรีภาพของความเป็นพลเมืองเป็น “สิทธิพลเมือง” (Citizen’s Right) สำหรับประชาชนชาวไทยในฐานะที่เป็นพลเมือง ดังนั้น สำหรับประชาชนชาวไทยจะมีทั้งสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองตัวอย่างของสิทธิพลเมือง เช่น

- สิทธิของครอบครัวในการได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากรัฐให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม
- สิทธิของมารดาในการได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษและได้รับสวัสดิการจากรัฐและนายจ้างทั้งก่อนและหลังการให้กำเนิดบุตร

■ สิทธิของเด็กและเยาวชนในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนา ด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งได้รับความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ที่เป็นภัยต่อจิตใจหรือสุขภาพ หรือขัดขวางพัฒนาการ

■ สิทธิของเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว ที่จะได้รับความคุ้มครองให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่ชอบธรรม และสิทธิได้รับการฟื้นฟูหากมีเหตุดังกล่าว

■ สิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากศึกษา ที่มีคุณภาพและหลากหลายอย่างทั่วถึง ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษา สายสามัญและสายอาชีพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

■ สิทธิได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม มีหลักประกันความปลอดภัย สุขลักษณะ สวัสดิภาพ และสวัสดิการในการทำงานที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมทั้งมีหลักประกันในการดำรงชีวิตทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน

■ สิทธิของพลเมืองที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชน ในการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างเป็นธรรม และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย

■ สิทธิในด้านสาธารณสุขที่จะดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพที่ดี ได้รับการบริการสาธารณสุขที่เหมาะสมอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และมีสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานอันจำเป็นที่เท่าเทียมกัน ฯลฯ

■ เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในประเทศไทย

■ เสรีภาพในการประกอบกิจการ อาชีพ หรือวิชาชีพ

■ เสรีภาพของสื่อมวลชนในการประกอบวิชาชีพตามจริยธรรม เพื่อประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และรอบด้าน รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสังคม

■ เสรีภาพในทางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ

- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ
  - เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์
- กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ๆ
- ฯลฯ

ทั้งนี้ ได้มีการระบุชัดเจนไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

๓. ตัวอย่างสิทธิที่ก้าวหน้า

ในหัวข้อนี้จะได้นำเสนอตัวอย่างของสิทธิในบางด้านที่ขยายให้เห็นความชัดเจนของสิทธิที่ก้าวหน้าที่น่าไปสู่ความหมายของ “รัฐธรรมนูญที่กินได้”

๓.๑ สิทธิด้านสาธารณสุข

ก. ความสำคัญและสภาพปัญหา

รัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการได้รับบริการสาธารณสุข ที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์

สำหรับกรณีประเทศไทย สถานการณ์ด้านการได้รับบริการสาธารณสุขหรือบริการสุขภาพของประชาชนชาวไทยมีความก้าวหน้าตามลำดับ โดยเฉพาะหลังจากมีการออกพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ การได้รับบริการสุขภาพได้เปลี่ยนแนวคิดจากการสงเคราะห์ผู้ยากไร้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ประชาชนชาวไทยทุกคนมีหลักประกันสุขภาพ ทำให้ประเทศไทยมีกองทุนสุขภาพหลักๆ ๓ กองทุน คือ

๑. กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดูแลประชาชนประมาณ ๔๘ ล้านคน

๒. กองทุนประกันสังคม ดูแลประชาชนประมาณ ๑๐ ล้านคน

๓. กองทุนสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ดูแลข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจประมาณ ๕ ล้านคน

การก่อเกิดและการบริหารจัดการแต่ละกองทุนมีประวัติศาสตร์ที่มา และกฎหมายรองรับต่างกัน การจัดสรรงบประมาณก็แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญที่เป็นความเหลื่อมล้ำในระบบสุขภาพทั้ง ๓ กองทุนในสองประเด็นคือ ชุดสิทธิประโยชน์ของแต่ละกองทุนไม่เหมือนกัน ไม่เท่าเทียมกัน เจ็บป่วยด้วยโรคเดียวกันแต่ได้รับการรักษาไม่เหมือนกัน คนละมาตรฐาน ทั้งที่มาตรฐานการรักษามีเพียงมาตรฐานเดียวเท่านั้น และอีกหนึ่งความเหลื่อมล้ำคือผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมเป็นเพียงคนกลุ่มเดียวที่ยังต้องจ่ายค่าประกันสุขภาพของตนเองในขณะที่อีก ๒ กองทุนรัฐจ่ายให้โดยใช้ภาษี

นอกจากนี้ ภาระงานที่มากขึ้นของผู้ให้บริการ ประกอบกับยังมีข้อจำกัดของระบบที่มีบุคลากรไม่เพียงพอ การกระจายทรัพยากรทางการแพทย์ที่ไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดความผิดพลาดบกพร่องในการให้บริการ หลายครั้งเกิดความเสียหายโดยไม่มีใครผิด เป็นข้อจำกัดของระบบ แต่ความเสียหายก็เกิดขึ้นแล้ว ทำให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องระหว่างแพทย์กับคนไข้ เพื่อลดปัญหาดังกล่าวในกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จึงกำหนดให้มีกองทุนช่วยเหลือเบื้องต้น (มาตรา ๔๑) ในกรณีที่เกิดความเสียหายจากการรับบริการที่ไม่ใช่การดำเนินโรคปกติ ซึ่ง ๑๒ ปีที่ผ่านมาพิสูจน์แล้วว่าช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการลงได้เป็นอย่างมาก แม้มีบางรายที่ไปฟ้องร้องเพิ่มเติมเนื่องจากความเสียหายมากกว่าที่ช่วยเหลือตามกฎหมายก็มีน้อยมากๆ แต่ไม่มีกองทุนช่วยเหลือในลักษณะนี้ในอีก ๒ กองทุน จึงเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำที่สำคัญอีกประการในระบบสาธารณสุข

ข. บทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในการได้รับบริการสุขภาพหรือบริการสาธารณสุข ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงได้เพิ่มบทบัญญัติในการได้รับบริการสาธารณสุขว่า เพิ่มเติมจากเดิมเป็นดังนี้

“พลเมืองมีสิทธิในด้านสาธารณสุข ดังต่อไปนี้

(๑) ดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพที่ดี

(๒) มีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่เหมาะสมอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และมีสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานอันจำเป็นที่เท่าเทียมกัน

(๓) ได้รับข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและทันสมัยจากรัฐ

พลเมืองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขและผู้ให้บริการสาธารณสุขซึ่งได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

บทบัญญัติข้างต้นสอดคล้องกับข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูประบบสาธารณสุข สถาปปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.)

ค. นัยสำคัญจากข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นความก้าวหน้าสำคัญของการปฏิรูประบบสาธารณสุขไทย และจะนำไปสู่การปรับปรุงชุดสิทธิประโยชน์จำเป็นที่เท่าเทียมกันของทุกกองทุน รวมทั้งการจัดให้มีกองทุนเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เกิดจากการรับบริการสาธารณสุขและผู้ให้บริการที่ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของภาคประชาชนและคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย(คปก.) ด้วย

การที่จะทำให้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญใหม่นี้มีผลต่อการปฏิบัติ จำเป็นต้องมีกฎหมายและนโยบายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข และกฎหมายกำหนดให้ชุดสิทธิประโยชน์จำเป็นพื้นฐานในทุกกองทุนมีมาตรฐานอันเดียวกัน โดยต้องมีการหารือร่วมกันทั้ง ๓ กองทุน

๓.๒ สิทธิด้านสิ่งแวดล้อม

ก. ความสำคัญและสภาพปัญหา

ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนากับการคุ้มครองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กลายเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น มีกรณีความขัดแย้งเกิดขึ้นในทุกภูมิภาคเนื่องจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่คัดค้านการดำเนินโครงการไม่เชื่อมั่นต่อรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA หรือ EHIA) ขาดความเชื่อถือ ไม่ไว้วางใจว่าผู้ที่จัดทำรายงาน EIA/EHIA มีความเป็นอิสระเพียงพอต่อการรายงานผลกระทบที่แท้จริงหรือไม่ เนื่องจากการได้รับการว่าจ้างโดยตรงจากเจ้าของโครงการ นอกจากนี้ ยังไม่เชื่อถือต่อประสิทธิภาพของระบบการติดตามให้มีการปฏิบัติตามมาตรการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้

ในช่วงการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ ได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการปรับปรุงเพิ่มเติมเงื่อนไขและมาตรการในมาตรา ๖๗ แต่ในทางปฏิบัติ ยังคงประสบกับปัญหาความขัดแย้งอีกมาก จะเห็นได้ว่ามีปัญหาความขัดแย้งระหว่างโครงการพัฒนาขนาดใหญ่กับการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เกิดมากขึ้น กรณีที่เผยแพร่เป็นข่าว เช่น นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เขื่อนแม่วงก์ เขื่อนทองเลย เขื่อนทองพิจิตร ทำเรื่อน้ำลึกลงปากบรา โรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ ฯลฯ หลายกรณีกลายเป็นความขัดแย้งรุนแรง ชุมชนในหลายพื้นที่ไม่ยอมให้คณะศึกษา EIA/EHIA เข้าไปในพื้นที่การศึกษาเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการทำ EIA/EHIA ก่อน อาจกล่าวได้ว่า เครื่องมือ EIA/EHIA ได้กลายเป็น “กั๊กความขัดแย้ง” ในตัวเอง

ปัญหาที่เกิดขึ้นสร้างผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ผลกระทบต่อความขัดแย้งในชุมชนระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนโครงการกับกลุ่มที่คัดค้าน ในหลายกรณีที่โครงการพัฒนาดำเนินการได้ก็สร้างผลกระทบต่อ การละเมิดสิทธิชุมชน ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ข. บทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญ

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวถึงข้างต้น คณะกรรมาธิการยกร่าง รัฐธรรมนูญจึงได้ปรับแก้ไขมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.๒๕๕๐ ดังนี้

“สิทธิของพลเมืองที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชน ในการ ได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่าง เป็นธรรม และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่ก่อให้เกิดอันตราย ต่อสุขภาพ สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และ สุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชนโดยบุคคลซึ่งมิได้มีส่วนได้เสีย และประเมินสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ และจัดให้มีกระบวนการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทน สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือ ด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของพลเมืองและชุมชนซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการ ดำเนินการตามมาตรานี้ที่จะฟ้องรัฐ หรือองค์กรของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

(ข้อความที่ขีดเส้นใต้ คือ ข้อความที่ได้ปรับเพิ่มเติมจากมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐)

ค. นัยสำคัญจากข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

วรรคที่หนึ่ง มีเจตนารมณ์เพื่อให้พลเมือง มีส่วนร่วมกับรัฐ และชุมชน (ซึ่งอาจเป็นชุมชน หรือชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม) ในการบริหารจัดการและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความไม่ เป็นธรรมทางสังคมได้อีกทางหนึ่ง

สำหรับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม “ที่ดี” ซึ่งได้เพิ่มเติมมากขึ้น กว่าสิ่งแวดล้อมที่ “ปลอดภัย” เป็นเรื่องที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของ พลเมืองให้สูงขึ้น

วรรคที่สอง ได้กำหนดให้ผู้ที่ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ไม่ได้มีส่วนได้เสียกับเจ้าของโครงการ กล่าวคือ ไม่ให้ เจ้าของโครงการเป็นผู้ทำสัญญาว่าจ้างโดยตรงกับผู้ศึกษาจัดทำรายงาน EIA/EHIA ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษามีความเป็นอิสระ สามารถรายงานผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นได้ตามความเป็นจริง ซึ่งจะสร้างความเชื่อถือต่อรายงานผลการประเมิน และนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอย่างเหมาะสม ลดความขัดแย้งที่จะ เกิดขึ้นในสังคม

นอกจากนี้ ในวรรคที่สองยังได้เพิ่มเรื่อง “การประเมิน สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” (Strategic Environmental Assessment : SEA) เป็นเครื่องมือใหม่ที่จะช่วยการตัดสินใจในระดับนโยบาย แผน และเชิงพื้นที่อันที่จริง SEA เป็นเครื่องมือที่ใช้อย่างแพร่หลายมากกว่า ๒๐ปี ในประเทศ พัฒนาแล้ว ในกลุ่มประชาคมอาเซียนมีหลายประเทศที่ใช้มานานแล้ว เช่น เวียดนาม สิงคโปร์ เป็นต้น สำหรับประเทศไทยได้มีมติคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ให้นำมาใช้ แต่ยังมีปัญหาและข้อจำกัด ที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขอีกหลายด้านเพื่อให้เกิดผลจริงในทางปฏิบัติ เช่น ขาดความเข้าใจร่วมกันที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขาดกลไกที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่าง การนำผลการประเมิน SEA ไปใช้ในกระบวนการกำหนดตัดสินใจนโยบายสาธารณะ ปัญหาการไม่มีกฎหมายรองรับการประเมิน SEA เป็นต้น

ตามบทบัญญัติในวรรคสองนั้น หมายความว่า ในกรณีที่จะมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง หากโครงการนั้นมีความเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนซึ่งได้ถูกกำหนดให้มีการทำ SEA ก็ให้นำผลการศึกษา SEA มาใช้ประกอบในการพิจารณาโครงการหรือกิจกรรมนั้นด้วย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างผลการศึกษา SEA กับผลการศึกษา EIA/EHIA

สำหรับวรรคที่สาม ได้กำหนดให้พลเมืองและชุมชนซึ่ง “อาจ” ได้รับความกระทบจากการดำเนินการมีสิทธิที่จะฟ้องรัฐหรือองค์กรของรัฐ เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่ต้องรอให้ผลกระทบเกิดขึ้นก่อน ทั้งนี้ หากมีผลกระทบขึ้นแล้ว โดยทั่วไปจะมีต้นทุนในการเยียวยาและฟื้นฟูสูง และในหลายกรณีอาจไม่สามารถฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้

เพื่อให้สิทธิของพลเมือง และสิทธิชุมชนที่ได้รับการรับรอง และคุ้มครองเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ เกี่ยวกับระบบการจัดทำรายงาน EIA/ EHIA เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่เปลี่ยนไปตามที่บัญญัติไว้วรรคที่สอง และเพิ่มเติมหมวดว่าด้วยการจัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไว้ในกฎหมายดังกล่าว

นอกจากนี้ จะต้องมีการจัดเตรียมกำหนดแนวทางในการจัดจ้างผู้ศึกษาจัดทำรายงาน EIA / EHIA รูปแบบใหม่ อาจมีการปรับโครงสร้างและภารกิจของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบเรื่อง EIA/EHIA โดยแยกมาจัดตั้งเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่แทนเจ้าของโครงการในการจัดจ้างผู้ศึกษาจัดทำรายงานตามรูปแบบเดิม โดยใช้งบประมาณในการจ้างศึกษาจากเจ้าของโครงการหรืออีกแนวทางหนึ่ง ให้องค์การอิสระตามวรรคสองทำหน้าที่ในการจัดจ้างแทน

กรณีเรื่องสิทธิด้านสาธารณสุข และสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม ที่นำเสนอข้างต้นนี้ เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปธรรมของสิทธิที่มีความก้าวหน้ามากขึ้นในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีข้อที่น่าสังเกตจากสองกรณีตัวอย่างนี้ว่า แม้ว่าในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะมีการปรับแก้ไขหรือปรับเพิ่มไม่มาก แต่ก็มีความสำคัญอย่างมากต่อการตอบโจทก์พื้นฐานในชีวิตประจำวันของประชาชนและพลเมือง และเชื่อมโยงไปสู่การผลักดันขับเคลื่อนการปฏิรูปในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในระยะกลางและระยะยาวต่อไป

*****

ช่วยเผยแพร่ : นายยอดพจน์ วงศ์รักมิตร รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ สายงานด้านบริหาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) รับมอบไฟล์ จุลสารรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร จาก ศ.ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชน

ไม่ต้องติดแสตมป์ : ศ.ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ประธานกรรมการธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ รับมอบกล่องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการร่างรัฐธรรมนูญ จากนายปิยะวัฒน์ มหาเปารยะ กรรมการอาวุโส รักษาการในตำแหน่งกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ซึ่งจะนำไปวาง ณ ที่ทำการไปรษณีย์ ๑,๓๐๐ แห่งทั่วประเทศ โดยผู้ส่งไม่ต้องติดแสตมป์ไปรษณีย์

เดินสายรับฟัง : ศ.ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ประธานกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ เป็นประธานเปิดเวทีประชาชนเสวนาหาทางออก “สานพลังประชาชนเพื่อปฏิรูปประเทศไทย” ที่โรงแรมสองพันบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จัดเมื่อวันที่ ๑๗ – ๑๘ มกราคม ๒๕๕๘ มีผู้เข้าฟัง และแสดงความคิดเห็นจากจังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี

ร่วมสนับสนุน : หน่วยงานเอกชน ได้แก่ มูลนิธิเพื่อคนไทย บริษัทบัณฑิต เซ็นเตอร์ จำกัด (Kapook.com) บริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป มหาชน และบริษัทไมโครซอฟท์ (ประเทศไทย จำกัด) หรืออีกนายมีชัย วีระไวทยะ รองประธานอนุกรรมาธิการสื่อสารกับสังคมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอตัวสนับสนุนการพิมพ์เผยแพร่จุลสารและเอกสารเพื่อเผยแพร่งานของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

การประชุมคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนุญ ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ และสื่อมวลชนเข้ารับฟังการประชุม

**คณะอนุกรรมการสื่อสารกับสังคม
ในคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ**

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายมีชัย วีระไวทยะ	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายคำคุณ สิทธิสมาน	
๔. พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช	
๕. พลโท นาวิณ ดำริกาญจน์	
๖. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	
๗. นายวสันต์ ภัยหลิกี้	
๘. นายสมศักดิ์ มุกตาวรรณกร	
๙. นายโอม ศิวะดิตถ์	
๑๐. นางสาวเพชรภรณ์ เจริญนิพนธ์วานิช	
๑๑. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	
๑๒. นางสาวประภาพรณ ภูวเจนสถิต	
๑๓. นางศิริกุล เลากัยกุล	
๑๔. นายวรวิฑูมิ เครือแก้ว	
๑๕. นางสาวนิตาชล รัตนสาชล	
๑๖. นายศิริวัฒน์ วงศ์จารุกร	
๑๗. นายธนพัชร นาควัชระ	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ดำเนินการสื่อสารกับสังคมให้เกิดความเข้าใจอันดี ในการยกร่างรัฐธรรมนูญ
  ๒. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญมอบหมาย
-